

Tussen waakzaamheid en wederopbouw

Nederlandse militaire operaties in Afghanistan

De operatie in Afghanistan confronteert Nederlandse militairen met een veelheid van taken op het gebied van veiligheid, ondersteuning en wederopbouw. Daarbij waren ook militaire confrontaties aan de orde. Hoe treden militairen bij dergelijke confrontaties op? Zijn de Nederlandse militairen daarbij efficiënt en effectief? Aan de hand van de doctrine, de planning en de besluitvorming en de inzet rond Chora worden deze vragen beantwoord. Ook de bevelvoering en de rol van leiderschap en middelen komen daarbij aan de orde.

*Kol drs. P.J.E.J. van den Aker**

Personeel van de Nederlandse krijgsmacht voert onder moeilijke omstandigheden een lastige en complexe opdracht uit in Afghanistan. Het dient daarbij een balans te vinden tussen enerzijds veiligheid voor de bevolking en anderzijds de bestuurlijke en economische ontwikkeling van het land, tussen waakzaamheid en wederopbouw dus.¹

Veiligheid is een noodzakelijke voorwaarde om zaken als ondersteuning van het bestuur, ontwikkeling en opbouw te realiseren. De krijgsmacht moet tijdens inzet bij de uitvoering van al die aspecten effectief zijn. Daarvoor is goed opgeleid en getraind personeel nodig. Daarvoor zijn ook goed materieel en andere middelen nodig. Afghanistan maakt duidelijk dat veiligheid niet vanzelf komt. Bij de uitvoering van de diverse taken was sprake van gewapende confrontaties. Soms moest con-

frontatie worden gezocht om veiligheid op een bepaalde plaats en tijd af te dwingen.

Kernvraag

De belangrijke vraag dient zich dan aan of de Nederlandse eenheden die in Afghanistan bij dergelijke confrontaties werden ingezet effectief en efficiënt zijn. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal de lezer eerst inzicht moeten hebben in hoe Nederlandse eenheden dáár dergelijke acties en operaties uitvoeren. Ik spreek in dat kader van 'militaire operaties'. Daartoe zal ik nader ingaan op aspecten van doctrine, commandovoering, middelen, personeel en organisatie.

In dit artikel beschrijf en analyseer ik dat soort militaire operaties zoals ze in Uruzgan door Nederlandse eenheden worden uitgevoerd om vervolgens uitspraken te kunnen doen over de effectiviteit daarvan en over eventuele gevolgen voor de organisatie van de middelen. Achtereenvolgens komen daartoe de volgende zaken aan de orde: de vigerende doctrine; de planning, met de factoren van invloed;² de uitvoering aan de hand van de gevechten om Chora, met onder

* De auteur is universitair hoofddocent landoptreden bij de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensieacademie.

1 Bij de totstandkoming van dit artikel is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van open bronnen. Daar waar dit niet het geval kon zijn, is de veiligheid van eigen troepen, bondgenoten en derden in een lopende operatie van doorslaggevend belang geweest.

2 Factoren van invloed zijn onder meer: besluitvorming, opdracht, terrein, tijd en ruimte, groeperingen, eigen middelen en het operatieplan.

meer aandacht voor bevelvoering en leiderschap in situaties met een grote dreiging. De casus Chora heb ik gekozen omdat het de enige Nederlandse bataljonsactie is geweest in een hoog geweldspectrum sinds de Korea-oorlog. De lezer bedenke dat dit geen ‘typische’ actie is voor Uruzgan. Immers, zoals de titel al aangeeft, maken bestuurlijke en economische wederopbouw vaker deel uit van de dagelijkse operaties. Maar juist dit atypische karakter van Chora maakt de casus interessant om krijgswetenschappelijk te bestuderen.

Ten slotte worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor de inrichting van de krijgsmacht. In deze bijdrage ga ik hoofdzakelijk in op de inzet van landstrijdkrachten. Daar waar opportuun en relevant komt ook de samenwerking met luchstrijdkrachten aan de orde.

Doctrine

Doctrine is de formele uitdrukking van het militaire denken. De Koninklijke Landmacht (KL) beschikt over een reeks doctrinepublicaties, waaronder de Landmacht Doctrine Publicatie (LDP) IIC, die gaat over gevechtsoperaties tegen een irregulier optredende tegenstander en die dus ook richting geeft aan het Nederlandse landoptreden in Afghanistan in het kader van stabiliserings- en wederopbouwoperaties.³

In een conceptueel model onderscheidt de LDP IIC in de grondslagen van het optreden tegen strijdgroepen vijf groepen van acties.⁴ De eerste groep is gericht tegen de strijdgroepen zelf: ‘vinden, binden en slaan’. De tweede voorziet in de fysieke beveiliging van de bevolking tegen invloeden van de strijdgroepen. De derde groep richt zich op het voorkómen, beperken of het afsnijden van externe steun aan de strijdgroepen. Met de mentale gesteldheid van de bevolking, de veelgenoemde *hearts and minds*-operatie, teneinde de eigen legitimiteit te vergroten, draagvlak voor de eigen operatie te creëren en voor strijdgroepen te verminderen, houdt de vierde groep zich bezig. De vijfde groep ten slotte moet zorg dragen voor de veiligheid van het eigen personeel om zo vrijheid van hande-

len te behouden of te creëren. Uiteraard zullen deze groepen van acties altijd in samenhang voorkomen of zelfs gedeeltelijk in elkaar overvloeien.⁵

In het operationele raamwerk voor gevechtsoperaties tegen strijdgroepen is in vergelijking met reguliere gevechtsoperaties de factor tijd en ruimte relatief minder van belang dan de middelen. *Wat* bereikt moet worden is belangrijker dan *waar* en *wanneer* iets bereikt moet zijn. Bij ‘middelen’ moet dan vooral gedacht worden aan de inzet van andere middelen dan strikt militaire. Aan de andere kant gaat het ook om de inzet van militaire middelen op een andere wijze.

FOTO AVDD, R. FRIGGE

Een kapitein van het PRT overlegt met het ANA over de route die men vervolgens gaat lopen tijdens de patrouille

Bij de factor ‘tijd’ geldt dat diepe operaties vooral gericht zijn op het scheppen van de randvoorwaarden op de lange termijn (diplomatieke en *information operations*; vinden en binden), terwijl de nabij- en achtergebiedoperaties zich voornamelijk afspelen in het nu (slaan, humanitaire (nood)hulp en behouden van vrijheid van handelen: beveiliging, verwerven en behouden van politieke en publieke steun).

3 Landmacht Doctrine Publicatie, deel IIC. *Gevechtsoperaties tegen een irregulier optredende tegenstander*. Plantijn Casparie, Zwolle, 2003.

4 LDP IIC, pp. 528-529

5 LDP IIC, p. 529

Vier fasen

We kunnen de volgende vier fasen onderscheiden: het veiligstellen van een uitvalsbasis; het veiligstellen van vooruitgeschoven bases; het veiligstellen van de omliggende gebieden en ten slotte het consolideren van veiliggesteld gebied.⁶

Nadat de uitvalsbasis is veilig gesteld, moet met behulp van het operationeel besluitvormingsproces worden bepaald hoe de vooruitgeschoven bases in bezit kunnen worden genomen. De LDP IIC onderkent daartoe twee zogenoemde manoeuvrevormen: de excentrische en de concentrische methode. Bij de excentrische methode verovert men een relatief klein gebied in het centrum en expandeert van daaruit naar de buitenrand van het gebied. Deze manoeuvrevorm lijkt het meest op wat in de volksmond veelal 'inktvlakstrategie' wordt genoemd.⁷

Bij de concentrische methode echter wordt rond het veilig te stellen gebied eerst een buitenring gelegd, waarna sectorgewijs door zogeheten afgrendelings- en opsporingsoperaties naar een centraal punt wordt toegewerkt. In beide manoeuvrevormen richt men de buitenring ter verdediging in. Bij de concentrische methode gebeurt dit door het inrichten van zowel binnen- als buitenwaarts gerichte steunpunten; bij de excentrische methode wordt verdedigd vanuit ondiepere grendelopstellingen.

De keuze tussen de twee manoeuvrevormen is afhankelijk van de factoren van invloed, maar wordt vooral bepaald door de beschikbare hoeveelheid middelen in relatie tot het te bezetten gebied. De (logistieke) kwetsbaarheid, waarvan veelal sprake is bij de excentrische methode, geldt als een tweede criterium. Uiteraard is ook de combinatie van deze twee methodes voorstelbaar. Vanuit de vooruitgeschoven bases stelt

men vervolgens de omliggende gebieden veilig door offensieve acties tegen strijdgroepen. Hoewel de hele operatie veel verkenning- en inlichtingencapaciteit vereist, is voor deze offensieve acties naast infanterie, volgens de doctrine veelal versterkt met tanks, vooral verkenningcapaciteit essentieel.⁸

Zodra een gebied is veilig gesteld, dragen de militairen in de consolidatiefase de zeggenschap zo snel mogelijk over aan het civiele gezag. De aanwezige strijdmacht assisteert daarbij. De operatie wordt op tactisch niveau verder uitgevoerd als een gebiedsbeveiliging. Hierbij besteedt men vooral aandacht aan zaken die de stabiliteit bevorderen, zoals route- en objectbeveiliging door waarnemingsposten en patrouilles, het aanhouden van een slagvaardige reserve, de strijdgroepen bestrijden, criminaliteit bestrijden, de openbare orde handhaven, opbouwen en ondersteunen van het openbaar bestuur, verlenen van humanitaire (nood)hulp, en het herstellen van essentiële infrastructuur.

Het beeld dat deze wijze van optreden oproept is dat van een gebiedsbeveiliging. Hierbij dient de commandant niet alleen te worden gewaarschuwd voor diverse soorten dreiging zodat hij zijn plan hieraan kan aanpassen, maar moet die dreiging ook daadwerkelijk worden aangepakt en weggenomen. Dit vereist flexibele en slagvaardige eenheden met voldoende bescherming en escalatiedominantie.

Tijd en ruimte

Afghanistan, 6.000 kilometer verwijderd van Nederland, vormt een strategische driehoek met naderingsroutes tussen Iran in het westen, Centraal-Azië in het noorden en Pakistan en India in het oosten. De grens tussen Afghanistan en Pakistan is identiek aan de historische 'Durand Linie', is 2400 km lang en doorsnijdt het gebied van de Pashtuns.⁹ Afghanistan is met 1800 bij 850 kilometer, ruim 15 keer groter dan Nederland en heeft 27 tot 29 miljoen voornamelijk islamitische inwoners. Het heeft een droog, stoffig landklimaat met woestijnen en gebergten tot boven 7.000 m. De compartimentering is als volgt: de noordelijke vlakten

⁶ LDP IIC, p. 596

⁷ Zie ook: A.C. Tjepkema. 'Lyautey en de inktvlak.' *Militaire Spectator* 177 (2008) (12), pp. 685-695.

⁸ Het begrip 'verkenningcapaciteit' wordt tegenwoordig breder gebruikt en *Intelligence Surveillance Target Acquisition and Reconnaissance* (ISTAR) genoemd.

⁹ Na een oorlog bepaalden in 1893 de Brits-Indische minister van Buitenlandse zaken Sir Henry Mortimer Durand en de Afghaanse heerser over Afghanistan Abdur Rahman in een verdrag het verloop van de grens.

met rijke landbouwgronden en gasreserves, het centrale hoogland met zijn nauwe valleien, hoge berggruggen en hier en daar landbouwgronden, en ten slotte de zuidwestelijke hoogvlakten met enkele grote rivieren en zoutwatermoerassen.

Het onherbergzame terrein in combinatie met het gebrekkige wegenstelsel bemoeilijken gemechaniseerd optreden en maken verplaatsingen over land tijdrovend en kwetsbaar voor acties van strijdgroepen of, in termen van de NAVO, *Opposing Militant Forces* (OMF). Verplaatsingen door de lucht zijn daarom aan te bevelen, hoewel ook hierbij het bergachtig terrein verplaatsingen soms hindert door gebrek aan 'lift' en moeilijkheden met de oriëntatie. Door deze factoren geeft men verplaatsingen vaker in tijd aan dan in afstand.

Planning en besluitvorming

Het doel en de eindsituatie van de operatie in Afghanistan worden vastgesteld op politiek-strategisch niveau. Op basis daarvan maakt de hogere commandant een geïntegreerd (*combined-joint*) operatieplan. Daarbij houdt hij nadrukkelijk rekening met de in het gebied aanwezige lokale bevolking en vertegenwoordigers van andere nationale en internationale instanties en organisaties.

Toen de *Afghan Transitional Authority* eind 2001 in Kabul werd geïnstalleerd en de *United Nations Security Council* (UNSC) de NAVO mandateerde om door middel van de *International Security Assistance Force* (ISAF) de Afghaanse regering bij te staan, koos men bewust voor een kleinschalige operatie met ongeveer 4500 militairen rondom de relatief veilig hoofdstad. Dit werd voor een belangrijk deel ingegeven door angst in Washington en bij de VN om niet dezelfde fouten te maken die de Sovjet-Unie eerder had gemaakt.¹⁰ Inmiddels is deze buitenlandse strijdmacht uitgegroeid tot bijna 50.000 personen, die in heel Afghanistan worden ingezet. Dit gebeurt in het kader van ISAF, onder commando van de NAVO.¹¹

Zoals gesteld gaat het in een *counterinsurgency* (COIN) campagne niet alleen om het toepassen

FOTO AVDD, S. HILCKMANN

Militair vermogen dient deel uit te maken van een meer omvattende aanpak. PRT-militairen in gesprek met de dorpsoudste

van geweld. Het militaire vermogen dient deel uit te maken van een meer omvattende aanpak, waarbij ook politiek-bestuurlijke, diplomatieke, economische en sociologische factoren een belangrijke rol spelen. Omdat het gebied waarin wordt opgetreden nogal onveilig is, is het aantal personen dat de nodige expertise heeft over de andere dan de militaire componenten vooralsnog beperkt.

De commandant van de Task Force Uruzgan (C-TFU) dient echter wel een plan te maken waarin recht gedaan wordt aan al deze factoren van invloed. Doorgaans leidt dit tot een plan waarin ten minste een drietal operatielijnen is te onderkennen: *defence* (veiligheid), *diplomacy* (bestuur) en *development* (economische en sociale ontwikkeling), ook wel '3D' genoemd. Volgens goed militair gebruik worden deze operatielijnen geconcretiseerd in een aantal te bereiken mijlpalen (*decisive points*), met te bereiken effecten.

Soldaat e.a. beschrijven de gevolgen van het werken met effecten voor de inrichting van hogere staven, zoals *Regional Command South* (RC-S).

10 A. Shurke, 'A Contradictory Mission? NATO from Stabilization to Combat in Afghanistan.' In: *International Peacekeeping*. Vol. 15, No. 2, April 2008, p.214.

11 Dit gebeurt in het kader van *Operation Enduring Freedom* (OEF), nationaal geleid door de VS met als doel het opsporen en vernietigen van Al Qaida en de Taliban. Dit is overigens niet door UNSC geautoriseerd.

Een kenmerk van met name civiel georiënteerde effecten is immers dat het langere tijd duurt voordat ze bereikt zijn. Enkel door tussentijdse metingen kan men nagaan of de beoogde effecten ook bereikt worden en of de hele campagne daarmee op de goede weg is. Dit kan het beste gedaan worden door een speciale cel binnen een staf die niets anders doet dan de hele operatie op een hoger en langduriger niveau te plannen en te bewaken. Bij RC-(S) heeft dit geleid tot een zogenaamde 'effects cell'. In de effects cell zitten planners en evaluatoren ('operational analysts'). Zij geven de effecten aan en suggereren concrete acties. (...) Een sectie operaties voert deze acties vervolgens uit, waarbij deze beschikt over een kleine planningscapaciteit om de lopende actie bij te sturen (een J-35), een element dat de daadwerkelijke uitvoering coördineert (een J-33) en een 'targetingcel' die de traditionele kinetische doelanalyses doet. Het is sterk aan te bevelen om de gezichtspunten van verschillende civiele disciplines in de effectsplanning in te brengen. Hierbij moet vooral gedacht worden aan antropologen, Cimic-personeel [civil-military cooperation] een politiek adviseur, cultureel adviseur, ontwikkelingsadviseur en mogelijk (...) een oud-burgemeester of politiecommissaris. In ieder geval dienen het mensen te zijn die kunnen doorgronden hoe de lokale samenleving werkt. (...) Bovendien verdient het opnemen van een 'red-cell', bij voorkeur gevuld met Afghanen, aanbeveling. Zij spelen de rol van zowel tegenstander als bevolking en kunnen door een 'perceptie-check' een advies geven of de bevolking de beoogde actie ook als positief zal uitleggen.¹²

Dit heeft gevolgen voor de besluitvormingsprocedures en voor de organisatie en inrichting

van commandoposten. Verschillende mensen bezien momenteel hoe dit is vorm te geven.¹³

Opdracht en deeltaken

ISAF heeft een duidelijk en voldoende robuust mandaat. Uitgangspunten en hoofddoelen voor beleid zijn gericht op veiligheid, goed bestuur, rechtsorde en mensenrechten, economische en sociale ontwikkeling en ten slotte drugsbestrijding.¹⁴ De opdracht van ISAF is de Afghaanse autoriteiten te helpen een veilige en stabiele omgeving tot stand te brengen, waarin het mogelijk is aan *statebuilding* en *peacebuilding* te doen. Dit doet ISAF door bij te dragen aan de ontwikkeling van een geloofwaardige Afghaanse veiligheidsstructuur.

De militair-strategische *endstate* is dat Afghanistan na afloop van de *Security Sector Reform* (SSR) beschikt over operationele en dus effectieve bewapende eenheden die in staat zijn de nog resterende bedreigingen voor de veiligheid te beheersen. De operaties lopen via de volgende lijnen: vorming, opleiding en training van het *Afghan National Army* en de *Afghan National Police*, ontwapening en ontbinding van illegale strijdgroepen, *counter-narcotics*, en juridische hervormingen.

Hiertoe zijn enerzijds (vooralsnog buitenlandse) gevechtseenheden benodigd en anderzijds 'wederopbouw- en ontwikkelingscapaciteit', bij ISAF *Provincial Reconstruction Teams* (PRT's) genoemd. Vanuit Kabul zijn deze PRT's in 2005 achtereenvolgens in drie fasen ontplooid: in fase één naar het noorden, in fase twee naar het westen en in fase drie naar het zuiden.

Nederland wierp zich met ruim 1600 militairen op als *leadnation* in Uruzgan in Regional Command South, en werkt daarbij samen met Groot-Brittannië (ongeveer 7800 militairen), Australië (ongeveer 1100) en Canada (ongeveer 2500). In fase vier zullen PRT's ook in het oosten van Afghanistan worden ingezet.

Een aantal doelstellingen is vooral relevant voor het provinciale niveau, zoals de ontmanteling van alle illegale gewapende groepen,¹⁵

12 P.B. Soldaat e.a., 'Observaties rond operaties in Afghanistan.' *Militaire Spectator* 178 (2009) (5), pag. 258-259.

13 D.M. Brongers. 'Network Enabled Capabilities bij het grondoptreden.' *Militaire Spectator* 177 (2008) (11), pag. 622-631.

14 B.R. Bot, H.G.J. Kamp en A.M.A. van Ardenne- van der Hoeven. *Kamerbrief* 13 januari 2006. http://www.defensie.nl/actueel/parlement/kamerbrieven/2006/1/20060113_afghanistan...9-10-2008

15 DIAG: *Disbandment of Illegally Armed Groups*.

transparante, op merites gebaseerde benoemingen, een functionerend veiligheids- en juridisch systeem in alle provincies en ten slotte rurale ontwikkeling ten bate van 38.000 dorpen.¹⁶ Het optreden van de PRT's is gericht op het creëren van een veilige omgeving en het versterken van het gezag van de centrale regering. Door het wegnemen van de diepere oorzaken van regionale en lokale instabiliteit kunnen omstandigheden worden geschapen waarin wederopbouwactiviteiten een kans hebben.¹⁷

Bij COIN is de opinie van de bevolking het aangrijpingspunt, ook en juist bij stabiliserings- en wederopbouwoperaties. Informatie speelt hierin een cruciale rol. Daarom ook zijn *Information Operations*, waarmee COMISAF de bevolking wil beïnvloeden en draagvlak wil krijgen voor de operatie, bij nog meer belanghebbenden van zeer groot belang.

We onderkennen de volgende 'doelgroepen'. Allereerst de opinievormers, die de perceptie

'Het optreden van de PRT's is gericht op het creëren van een veilige omgeving en het versterken van het gezag van de centrale regering.'
De TFU bezoekt diverse PRT- projecten in Chora

FOTO AVDD, R. FRIGGE

Uitgangspunt en voorwaarde hierbij is het bestaan van een *permissive environment*. Op basis hiervan en als de taakstelling in ogenschouw wordt genomen is het PRT slechts lichtbewapend. Het moet dus voortdurend beveiligd worden door infanterie en andere delen van de *Battle Group* (BG), die immers zwaarder bewapend en beter beschermd zijn. CIMIC-functionarissen en missieteams ontplooiën diverse activiteiten ter ondersteuning van de taken van de TFU. Tevens is onderzocht hoe een initiatief van reservisten uit het bedrijfsleven, genaamd *International Development of Entrepreneurial Activities* (IDEA), ondernemers in Uruzgan kan ondersteunen met kennis en adviezen. Ook levert Nederland een aantal *Operational Mentoring and Liaison Teams* (OMLT's) ten behoeve van de training en begeleiding van het Afghaanse leger.

van de bevolking voor een groot deel bepalen en vorm geven. In Afghanistan zijn dit veelal stamoudsten, religieuze leiders, familieleden, onderwijzers en medici. De (inter)nationale en lokale pers vormt de tweede doelgroep. Ten derde belangrijke (inter)nationale bezoekers, zoals politici, hogere commandanten en staf-functionarissen, leden van internationale organisaties en bestuurders. Coalitiepartners ten slotte, met hun eigen belangen en de daaraan gerelateerde eigen werkwijze, vormen de vierde doelgroep. Ook voor hen moet begrip worden opgebracht.

16 B.R. Bot, H.G.J. Kamp en A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven. *Kamerbrief* 13 januari 2006. http://www.defensie.nl/actueel/parlement/kamerbrieven/2006/1/20060113_afghanistan...9-10-2008

17 Kamerbrief van 17 mei 2005. Periodieke evaluatie ISAF 1 januari 2005 – 31 december 2005, p.4.

FOTO AVDD, R. FRIGGE

Verkiezingen in Chora (2008). Onder toezien oog van Nederlandse ISAF-militairen brengen de Afghanen hun stem uit

Groeperingen

ISAF, en daarmee ook Nederland, voert in het kader van stabilisering en wederopbouw een counterinsurgency operatie uit in Afghanistan. Een deel van de bevolking ondersteunt de Afghaanse regering en de internationale gemeenschap in Afghanistan. Zij zijn pro-ISAF. Het merendeel van de bevolking is neutraal en afwachtend. Ze moeten voor ISAF gewonnen worden door een hearts and minds-campagne. Maar welke vijand of *Opposing Militant Forces* (OMF) moet men onderscheiden?

Soldaat e.a. onderscheiden twee soorten: *hard-core fighters* en *day-fighters*.¹⁸ De *hard-core fighters*, waartoe de Taliban, de Hezb-e Islami Gulbuddin en Al Qaïda worden gerekend, verzetten zich vanuit een diepe overtuiging tegen de heersende regering en hun bondgenoten.¹⁹ Ze laten zich versterken door buitenlandse strijdgroepen. De *day-fighters* laten zich onder dwang, voor geld, uit wraak of welke andere reden ook, overhalen om voor een beperkte tijd mee te doen met de *hard-core fighters*. Zij zijn meelopers die de harde kern faciliteren.

Ze kunnen door ISAF onder voorwaarden nog worden overgehaald de wapens neer te leggen en te reintegreren. Die voorwaarden bestaan uit tastbare voordelen, zoals geld, werk, en bestaanszekerheid maar ook andere voordelen, zoals veiligheid, rechtvaardigheid, macht, excuses, het democratiseringsproces en de ideologische overtuiging dat de VN en NAVO 'goed werk' doen. Soldaat e.a. stellen dat door de bevolking voor ISAF te winnen, de categorie *day-fighters* afneemt en dat mede daardoor de omgeving waarin de *hard-core fighters* zich bewegen voor hen onbruikbaar wordt.

Daarmee zijn de strijdgroepen van de bevolking gescheiden en kan ISAF ze op diverse manieren 'aangrijpen'. Dit hoeft niet 'kinetisch' te zijn. De laatste tijd spreken relevante actoren steeds meer van onderhandelingen met de leiders van de (gematigde) strijdgroepen.

Ook OMF zal trachten de bevolking voor zich te winnen of, waar dit niet lukt, de bevolking te dwingen mee te werken aan het bestrijden van 'de bezettende macht'. Ze nemen daarbij toevlucht tot bekende guerrillastrijdwijzen, zoals hinderlagen op logistieke konvooien, aanslagen met IED's, overvallen, raket- en mortierbeschietingen, zelfmoordaanvallen, gijzelingen van lokale bestuurders, enzovoort.

De opstandelingen hopen dat ISAF zich laat verleiden tot excessief geweld, represailles met *collateral damage* tot gevolg, waarbij ook onschuldige derden getroffen worden. Hierdoor zal de bevolking zich verder van ISAF vervreemden en zal de groep *day-fighters* groeien. Bovendien zal hierdoor het draagvlak voor de operatie in Afghanistan onder politieke partijen en de bevolking in Nederland afnemen.

Omdat de strijdgroepen geld nodig hebben maar hier niet op legale wijze over kunnen beschikken, zijn er sterke banden tussen de opstandelingen en criminaliteit, in Afghanistan vooral de drugsindustrie, waarmee de Taliban wordt geassocieerd. Volgens Soldaat e.a. is het duidelijk dat opium het land wordt uitgesmokkeld via Pakistan, het noordelijke Tajikistan en Iran.²⁰ Daarmee hebben de strijd-

18 Soldaat e.a., 256. Zie ook: S.G. Jones. *Counterinsurgency in Afghanistan*. RAND Counterinsurgency Study – volume 4. Santa Monica, 2008. Chapter 4, p.37-66.

19 Kamerbrief van 3 juni 2005, p.11.

20 Soldaat e.a., 258.

groepen nuttige steun vanuit het buitenland, die door de internationale gemeenschap met behulp van de NAVO moet worden afgesneden.

Eigen middelen

Nederland heeft op dit moment van schrijven in diverse missies in totaal 1946 militairen uitgezonden, waarvan 1677 in het kader van

Battle Group, een PRT en een Australische *Mentoring and Reconstruction Task Force* (MRTF).

De TFU-staf bestaat uit ongeveer 90 personen en werkt nauw samen met een zogenaamd *Operational Mentoring and Liaison Team* (OMLT). C-TFU commandeert naast de BG ook een geniecompagnie, een eenheid voor psychologische

FOTO: AVDD, R. FRIGGE

Het ANA en de ANP regelen samen met de Battlegroup de beveiliging bij de verkiezingen (2008)

ISAF.²¹ De gehele NAVO-missie wordt geleid vanuit het *Joint Forces Command Brunssum* (JFCBS), dat *Headquarters* (HQ) ISAF te Kabul aanstuurt.²² HQ-ISAF geeft weer leiding aan de *Air Task Force* en een aantal *Regional Commands*, waaronder *Regional Command (South)* op Kandahar Airfield, dat bestaat uit ongeveer 23.000 personen van 16 nationaliteiten.²³

Dit bestaat dan weer uit een viertal *Task Forces* (TFs): de Brits-Deense *Task Force Helmand* (TFH), de Canadese *Task Force Kandahar* (TFK), de Amerikaans-Roemeense *Task Force Zabul* (TFZ) en de Nederlands-Australische *Task Force Uruzgan* (TFU). De TFU bestaat uit een staf, een

operaties van 15 mensen, een PRT van 114, het Base Commando van ongeveer 180 mensen en ten slotte de MRTF van ongeveer 440 personen. Volgens Davids e.a. is de ondersteuning van de TFs een nationale verantwoordelijkheid, terwijl de ondersteuning van RC(S) een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de deelnemende landen is.²⁴ Het *Joint Support*

21 Stand van 1 oktober 2008.

22 Zie het artikel 'Een geïntegreerde structuur voor HQ ISAF', N.W.A. Timmermans, elders in dit nummer.

23 N. van Bommel. 'Mart de Kruij: slim, sociaal, stabiel en stront eigenwijs'. *De Volkskrant*, 21 oktober 2008, p. 2.

24 Davids, K.C., R.J.M. Beerens en Van Zitteren. 'Marktplaats Kandahar. Sourcing in Afghanistan', in: *Militaire Spectator* 178 (2009) (1), pp. 26-36.

Detachment (JSD) (100 personen) en het *Logistical Support Detachment* (LSD) (190 personen) voorzien in de nationale ondersteuning.

De BG heeft een kleine staf, een verkenningspeloton (Fennek), versterkt met *Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance* (ISTAR)-personeel en in totaal drie compagnieën: een luchtmobiele, een gemotoriseerde (Bushmaster en Patria) en een gemechaniseerde infanteriecompagnie (YPR-25mm). De BG beschikt niet over tanks en kan daarom maar beperkt offensief optreden.²⁵ Als vuursteuneenheid kan men over drie Pantserhouwitsers (155mm) beschikken.

De Nederlandse F-16's van de *Air Task Force* (ATF) geven conform de artikel-100 brief²⁶ luchtsteun aan grondtroepen van ISAF (en in noodgevallen ('*extreme situations*') eveneens aan grondtroepen van OEF). De Apache-gevechtshelikopters (Tarin Kowt) en de transporthelikopters (Kandahar Air Field) zijn ingebracht in een multinationale brigadepool voor het zuiden.²⁷ Zowel de F-16's als de Apache-gevechtshelikopters zijn dus niet alleen voor inzet in Uruzgan bestemd.

Het operatieplan

Nederland wil intensief geïntegreerd optreden: militair, wederopbouw en dialoog²⁸ onder het adagium 'opbouwen waar mogelijk en militair optreden waar nodig'.²⁹ Daartoe treedt – zoals eerder gezegd – Nederland op langs drie operatielijnen ('de drie D's'): stabilisering en veiligheid (*Defence*); bestuur (*Diplomacy*), en ten slotte (weder)opbouw (*Development*).

Een hybride bestuurs- en veiligheidsmodel, met zowel tribale als 'moderne' elementen, lijkt op de middellange termijn (vijftien jaar) het meest

effectieve vooruitgangmodel in Uruzgan.³⁰ De Kamerbrief van 1 september 2006 vermeldt dat de commandant van ISAF, na consultatie met de Afghaanse regering, op basis van de veiligheidssituatie een verfijning van het operatieconcept heeft opgesteld die aansluit bij de 'olievlekbenadering' (ook wel 'inktvlakbenadering' of '*Clear, Hold, and Expand*'³¹ genoemd) die Nederland al had gekozen. Daarbij zal het Afghaanse leger, ondersteund door ISAF-troepen in het zuiden, gebieden creëren waarbinnen de veiligheid en stabiliteit duurzaam kunnen worden gehandhaafd.

In deze benadering komt de nadruk te liggen op versterking van het gezag van de lokale en nationale overheid en op activiteiten ter ondersteuning van de bevolking. Deze gebieden worden *Afghan Development Zones* (ADZ) genoemd. Door de inspanningen geografisch te concentreren en geleidelijk uit te breiden wordt te grote spreiding voorkomen en kunnen zichtbare verbeteringen in het bestuur en de leefomstandigheden worden bereikt voor de bevolking.

Successen zullen een positieve uitstraling hebben naar de verder afgelegen gebieden. In Uruzgan zal in het begin vooral worden geopereerd in en rond Tarin Kowt en Deh Rawod, hetgeen overigens altijd al de Nederlandse opzet is geweest. Buiten die zone zal ISAF in voorkomende gevallen indien nodig offensief optreden tegen directe bedreigingen van de veiligheid en stabiliteit in de veilige gebieden, bijvoorbeeld in Chora. Operaties van de Taliban in de buitengebieden moeten worden verstoord. Waar mogelijk moeten contacten worden gelegd met de autoriteiten en projecten worden gestart ten behoeve van de lokale bevolking ('*hearts and minds*').

De Kamerbrief vermeldt uitdrukkelijk nog dat 'het initiatief niet uit handen zal worden gegeven aan de Taliban'. Voor kleine projecten, die de voorwaarden moeten scheppen voor wederopbouw op termijn (zogenoemde *Quick and Visible Projects*), heeft de minister voor Ontwikkelingssamenwerking geld ter beschikking gesteld. In de verder afgelegen gebieden kun-

25 *Infanterie*. Vereniging Infanterie Officieren. September 2008. 'Van de Hoofddirecteur. Tanks. Essentieel onderdeel van de verbonden wapens', pp. 10-11.

26 Kamerstuk 27925, nr. 194.

27 Brief van 18 april, Kamerstuk 27925, nr. 213.

28 Kamerbrief van 21 december 2006, p.5.

29 Kamerbrief van 30 november 2007, p.4.

30 Kamerbrief van 30 november 2007, p.16.

31 S. Jones (2008), RAND, p. 93-95.

Kleine projecten, waaronder een nieuwe brug laten bouwen, scheppen de voorwaarden voor wederopbouw op termijn (zogenoemde 'Quick and Visible Projects')

nen door ISAF en OEF, waar mogelijk samen met het Afghaanse leger, verkenningen en veiligheidsoperaties tegen opstandelingen worden uitgevoerd die elkaar aanvullen en versterken.

Daarbij is als voorwaarde gesteld dat alle OEF-operaties door de regionale commandant van ISAF in Kandahar moeten worden gecoördineerd, gedeconflicteerd en getoetst aan de ISAF-operatie en -doelstellingen. Ondersteuning door OEF-eenheden bij veiligheidsoperaties tegen opstandelingen zal alleen in noodgevallen plaatsvinden. De provincie Uruzgan is het operatiegebied van de TFU en de veiligheid van Uruzgan heeft de hoogste prioriteit. Op verzoek van de regionale commandant en na toestemming van het ministerie van Defensie kan men incidenteel ondersteuning leveren in de overige provincies in het zuiden. Dit tekent de nauwe samenwerking tussen de partners in het zuiden.³²

Uitvoering

Bij COIN draait het om het minimaal toepassen van geweld. Dit neemt niet weg dat in enkele gevallen praten of andere 'zachte' wijzen van optreden niet meer helpen en dat – uiteraard binnen de werking van de *Rules of Engagement* (ROE) – moet worden overgegaan tot gebruik van geweld om strijdgroepen uit te schakelen of tot medewerking te bewegen. De BG dient de veilige omgeving te creëren en te behouden waarbinnen het PRT 'zijn' wederopbouw kan doen en het Afghaanse bestuur kan ondersteunen.

Als er dan geweld moet worden toegepast, dan moet dat ook professioneel gebeuren: vinden, binden en slaan van de tegenstander binnen (inter)nationaal aanvaarde doctrines, regels, waarden en normen. De verdediging van het

³² Kamerbrief van 1 september 2006, pp. 3-4.

dorp Chora in april 2007 kan gelden als een voorbeeld van de toepassing van relatief groot-schalig geweld. Aan de hand van de casus Chora beschrijf en analyseer ik hierna de uitvoering van gevechtsoperaties in Uruzgan. Vervolgens wordt gezien of en welke lessen hieruit te trekken zijn. We gaan terug naar de situatie van 2007.

Chora

Chora is een groenstrook met een aantal gehuchten in de ongeveer 5 kilometer brede Baluchi-vallei in Uruzgan, op ongeveer 40 kilometer van het Nederlandse kamp in Tarin Kowt, 40 graden in de schaduw, bijna 70 graden in de zon. Bij Chora kruist een aantal belangrijke oost-west doorvoerwegen de noord-zuid wegen waarover onder meer wapens, geld en drugs worden vervoerd. Voor de Taliban is dit gebied dan ook van groot belang.³³

Hoewel Chora een van de vijf provinciale districtcentra is, was dit het enige centrum zonder permanente militaire presentie van ISAF. Het PRT bezocht eens in de twee weken Chora voor zijn projecten in die omgeving (een brug over de Komisan Rudrivier, een weg naar de bazaar en een telefoonnetwerk). Chora is sinds het begin van de Uruzgan-missie een steunpunt voor de Nederlanders, die de bevolking graag gunstig stemmen. Het PRT werd ter beveiliging begeleid door delen van de BG. Zij verbleven dan in het wit geschilderde gouvernementsgebouw van de districtchef, door ISAF-militairen *White Compound* genoemd. We volgen het relaas van de commandant van de BG, luitenant-kolonel Rob Querido.³⁴

Tijdens een patrouille op 24 april 2007 ontdekten Nederlandse militairen dat een groot aantal politieagenten hun posten verlaat en dat ook de burgerbevolking op het punt staat te vluchten. Onderzoek wijst uit dat de OMF het stadje Chora dreigt aan te vallen en dat de politie onvoldoende wapens en munitie heeft. Hoewel de Nederlanders dit tekort snel aanvullen val-

len de OMF op 26 april de politieposten Kala Kala en Niazi aan, in het westen van de vallei. Hierbij worden enkele agenten op wrede wijze vermoord. Niazi houdt met moeite stand.

De BG stuurt ter versterking een luchtmobiele infanteriecompagnie (ACie) en op 29 april wordt de politiepost door de ANP heroverd met steun van Nederlandse militairen. Daarna besluiten de Nederlanders Chora te beveiligen tegen de OMF totdat de Afghaanse autoriteiten dit zelf kunnen doen. De BG heeft vanaf dat moment een permanente aanwezigheid in Chora, met een commandopost op de White Compound. Dagelijks heeft men gevechtscontact en het aantal Nederlandse militairen groeit noodgedwongen. In die tijd ziet een gemiddelde dag er ongeveer als volgt uit. De ochtend begint met een vijandelijke mortierbeschieting vanuit de Baluchi-vallei, gevolgd door een aanval te voet. Tijdens de hete middaguren 'pauzeert' men en vanaf 18.00 uur tot zonsondergang gaat men dan weer door. Dit duurt tot en met 15 juni. De Nederlandse en Afghaanse militairen kunnen het aan.

Op 16 juni is het mortiervuur op Kala Kala en Niazi in het westen heviger dan voorheen. De infanteriecompagnie neemt verdedigende posities in naar het westen. Dan blijken de OMF ook vanuit het noordoosten een aanval te richten op de politieposten rondom Sarab en vervolgens de aanval infiltratiegewijs voort te zetten richting Chora. Een peloton concentreert zich op deze nadering, terwijl ANA-militairen samen met het Nederlandse OMLT het stadscentrum beveiligen. Gedurende de dag neemt de druk op Chora toe en besluit luitenant-kolonel Querido een peloton de aanvoerlijnen ten zuiden van het districtscentrum open te laten houden.

In het westen dringen de OMF met 500 man de vallei binnen; in het oosten zijn 300 strijders actief en vanuit het noorden komen 300 man; in totaal vallen dus zo'n 1100 OMF-strijders vanuit drie richtingen Chora aan. Vluchtelingen vertellen over represailles van de OMF op familieleden van politieagenten en het dwingen van strijdbare mannen om met de OMF mee te

33 Vrijzen, E. 'Het gevecht om Chora.' In: *Elsevier*, 5 januari 2008, p. 16.

34 Querido, R. 'De Slag om Chora.' In: *Vereniging Infanterie Officieren*. September 2007, pp. 4-7.

vechten tegen de Nederlanders en de *Afghan National Security Forces* (ANSF). Weigeren betekent de dood. De commandant van de infanteriecompagnie vraagt om verdere richtlijnen: 'Wat is Chora ons waard? Blijven we staan of vertrekken we?'³⁵

In Tarin Kowt start dan het besluitvormingsproces door C-BG en C-TFU, kolonel Hans van Griensven. Hij besluit al snel Chora te behouden (te verdedigen) en de OMF aan te vallen. Collateral damage moet tot een minimum worden beperkt. De burgerbevolking wordt op allerlei manieren gewaarschuwd zich uit de gevechtszone te verwijderen. Hij bereidt lucht- en artilleriesteun voor. *Task Force Viper* (*Special Forces*) voert samen met een peloton van de BG een nevenaantal uit vanuit het zuiden om zoveel mogelijk OMF-strijders te binden.

C-BG formeert een reserve, met onder meer zijn eigen verkenningspeloton, om onder zijn leiding zo snel mogelijk naar Chora te gaan ter versterking van de infanteriecompagnie aldaar. De reserve gaat rond 03.00 uur rijden en richt zich tegen de oostelijke dreiging vanuit Sarab. De reserve stuit op hevige tegenstand maar kan, geholpen door luchtsteun, langzaam naar het oosten oprukken en uiteindelijk een groot deel van de OMF in de buurt van Sarab neutraliseren.

Aangezien zij de politieposten niet kunnen bereiken en de samenhang met het westelijk deel van de BG 's nachts nog belangrijker is dan overdag, valt men bij het invallen van de duisternis weer terug naar het westen. De westelijke dreiging bij Kala Kala en Niazi wordt door de infanterie met luchtsteun geneutraliseerd. Men ziet de OMF-strijders versterkte posities inrichten in de *greenzone*. Het is een zeer complexe gevechtsactie, die hoge eisen stelt aan het leidinggevend personeel, dat daartegen evenwel opgewassen blijkt.

In Tarin Kowt heeft de bataljonsstaf die nacht (van 18 op 19 juni) plannen uitgewerkt om de politieposten weer in eigen hand te krijgen. Na goedkeuring reorganiseert Querido zijn eenheden ten zuiden van Chora. Vanuit Deh Rawod verplaatst een gemechaniseerd peloton

FOTO: AVDD, G. VAN ES

Enkele ANA-pelotons en drie leden van het OMLT krijgen onderweg naar Chora de melding dat er circa zestig Talibanstrijders aanwezig zijn nabij Niazy. Volgens het afgeluisterde vijandelijke radioverkeer ligt er op dat moment een hinderlaag klaar (juni 2007)

(YPR met 25mm-kanon) door de Murchai-pas richting Tarin Kowt, terwijl ook de *Quick Reaction Force* (QRF) op Kamp Holland wordt vrijgemaakt. Ook het peloton dat met TF Viper heeft samengewerkt, verplaatst naar Chora. De tegenaanvalsmacht bestaat uit elf pelotons, versterkt met het verkenningspeloton en TF Viper.³⁶ De A-Compagnie valt aan over de noordelijke as. Het ANA en het OMLT treden centraal

35 Volgens goed ingewijde bronnen zouden er zestien pelotons benodigd zijn geweest, maar die heeft Querido niet.

36 Zie hiervoor ook: Soldaat e.a., 265-266.

op door de greenzone. De B-Compagnie valt aan over de zuidelijke route. De verkenners ten slotte beveiligen in oostelijke richting, terwijl de milities onder leiding van de lokale *power-broker* Rosi Kahn de politieposten bij Sarab ontzetten. De rest van de nacht wordt gebruikt voor besluitvorming en rust. De situatie doet een groot beroep op de professionaliteit en de besluitvaardigheid van commandanten op alle niveaus.

Op 19 juni wordt om 10.00 uur de aanval ingezet, voorafgegaan door luidsprekervoertuigen van het Tactical Psyops Team, die OMF-strijders sommeren om de wapens neer te leggen en adviseren de lokale bevolking zich alsnog terug te trekken of zich schuil te houden. De beide Nederlandse compagnieën voeren hun aanval overwegend ‘bereden’ uit, gesteund door ‘scherpschutters’ en *Forward Air Controllers* voor de luchtsteun. Daar waar nodig – bijvoorbeeld bij weerstand vanuit de *qala's* – wordt uitgestegen opgetreden met steun van de boordwapens van de voertuigen. De ergste nesten van weerstand worden met luchtsteun vernietigd.

Het ANA treedt te voet in de greenzone op, omdat juist ANA-militairen erg sterk zijn in het ontdekken en ontmaskeren van OMF-strijders die niet (meer) willen vechten of die zich anderszins heimelijk aan het gevecht trachten te onttrekken. Deze uitvoering van het operatieplan van overste Querido en zijn mensen heeft succes: na ongeveer acht uren is de westzijde van de Baluchi-vallei weer in eigen hand en kan het ANA de politieposten Niazi en Kala Kala weer innemen.

Ook aan de oostzijde hebben het verkenningpeloton en de militia van Rosi Kahn de politieposten rond Sarab weer in eigen handen. Na consolidatie is het slechts nog ‘onrustig’. De bevolking wijt het geweld aan de OMF en is de Nederlandse militairen zeer dankbaar. In de Afghaanse cultuur is het samen vechten een belangrijk symbool van verbondenheid.

FOTO AVDD, R. FRIGGE

Dit heeft dan ook positief gewerkt voor het hearts- and minds-aspect van de hierna volgende operaties.

Observaties, reflecties en enkele conclusies

Wat kunnen we nu zeggen van de wijze waarop Nederland zijn militaire operaties in Uruzgan heeft uitgevoerd? Allereerst wil ik terugkomen op de doctrine. Nederland heeft met het motto ‘opbouwen waar het kan en vechten waar het moet’ gekozen voor nadruk op wederopbouwoperaties, die echter pas goed kunnen worden uitgevoerd in een stabiele en veilige omgeving.

Over de mate waarin het lukt voor stabiliteit te zorgen, bestaat verschil van mening. De ‘(non-)embedded’ journalist Peter ter Velde maakte op radio en tv bekend dat:

de bevolking in Uruzgan zich niet veiliger voelt.³⁷

Anderen zijn van mening dat de ‘olievlekken’ waarop Nederland zich heeft geconcentreerd

³⁷ Peter ter Velde. *Radio 1 Journaal*, zaterdag 18 oktober en *NOS Journaal*, zondag 19 oktober 2008.

*Juist ANA-militairen zijn erg sterk
in het ontdekken en ontmaskeren
van OMF-strijders*

dat hogere hulpbedragen de armoede kunnen verminderen of vastgelopen staten kunnen moderniseren en wijst daarbij op de sleutelrol die wanbestuur en corruptie in deze debacles spelen.³⁹ Etzioni merkt hier verder nog op:

dat uit een recente studie van 'The Economist' bleek dat de ontwikkeling van Afghanistan vooral zo slecht verloopt door de wijdverbreide corruptie, de vriendjespolitiek en de stamverbanden, het gebrek aan verantwoordingsplicht en het grove wanbeheer.

Het antwoord hierop lijkt volgens Etzioni de opkomst van een maatschappelijke middenklasse te zijn en de vorming van een goed onderwijssysteem. Hierop concentreert zich dan ook het Nederlandse PRT. Hoe moeilijk dat is, moge blijken uit het feit dat vele Europese landen, waaronder Nederland, zelf grote moeite hebben met het hervormen van hun eigen onderwijssysteem. Dit soort nationale culturen is na eeuwenlange vorming ontstaan, het is diepgeworteld en daarom slechts langzaam en van binnenuit te veranderen.

Nog moeilijker is het voor een onderontwikkeld land als Afghanistan om zijn onderwijssysteem te veranderen. Daarbij behulpzaam zijn als buitenstaander vergt voorzichtige vasthoudendheid gedurende langere tijd. Het vergt ook een *carrot & stick*-benadering die zorgvuldig gecoördineerd moet zijn tussen de commandanten van PRT, BG, MRTF en TFU, maar natuurlijk ook met de Afghanen.

Hierbij gaat het vooral om het beïnvloeden van tribale spanningsvelden, waarvoor veel en goede deskundige informatie nodig is. Specifieke deskundigheid van bijvoorbeeld *cultural advisers*, van de Criminele Recherche

wel degelijk veiliger zijn geworden. Te denken valt dan niet alleen aan stadjes in het algemeen en Tarin Kowt en Deh Rawod in het bijzonder, maar ook enkele rurale gebieden zoals de Baluchi-vallei.

Chora is na de gevechten van de BG definitief op de kaart gezet. Hierbij dient men evenwel te beseffen dat zowel de wederopbouw als de strijd tegen opstandelingen vaak een kwestie van de lange adem is. Voeg daaraan toe het feit dat de internationale gemeenschap op zeer diverse wijzen bijdraagt aan een integrale aanpak van de problemen in Afghanistan en het moge duidelijk zijn dat ook de problemen in Uruzgan niet zomaar binnen de geplande duur van de Nederlandse missie kunnen worden opgelost.

Volgens een enquête van het Duitse Marshallfonds steunt tweederde van de Europeanen (64 procent) de pogingen tot wederopbouw in Afghanistan en is niet meer dan een derde (30 procent) voorstander van gevechtshandelingen van hun troepen.³⁸ Etzioni schrijft dat de economie Easterley systematisch heeft weerlegd

38 Etzioni, A. 'De gevaarlijke fantasieën rondom wederopbouw. Wederopbouw in Afghanistan en vergelijkbare landen zijn overambitieuzere projecten gedoemd te mislukken.' In: *NRC Handelsblad*, 2/3 augustus 2008, p. 6.

39 Idem. Zie ook *NRC Handelsblad*, *Opinie & Debat*, 7 juli 2007.

Informatiedienst van de Koninklijke Marechaussee (KMar) of van het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) zijn daartoe zeer gewenst. Zij kunnen immers bijdragen aan een betere bestrijding van de alom aanwezige criminaliteit.

Intelligence is hierbij een belangrijk middel waarmee C-PRT kan manoeuvreren. Daarnaast zal een vijftal Police Mentoring Teams (PMT's) worden opgericht bestaande uit KMar en militairen, die met de lokale politie optrekken en hen tijdens het dagelijks werk ondersteunen en

FOTO AVDD, R. FRIGGE

Een goed onderwijssysteem en de opkomst van een maatschappelijke middenklasse zijn onontbeerlijk om het tij te keren in falende staten. Opening van een school in de buurt van Chora (juli 2008)

trainen. Dit gebeurt dan analoog aan de OMLT's die het ANA tijdens hun werk verder ondersteunen. In RC-S is 205 ANA Corps in oprichting, met per provincie één brigade. In de AOR van Nederland zijn begin 2009 ongeveer 1700 ANA-militairen operationeel en succesvol.

We moeten evenwel verwachten dat de wederopbouw in Uruzgan traag zal gaan en veel van alle betrokkenen zal vergen. Quick Visibility Projects helpen dan wel om de hearts and minds van mensen te beïnvloeden, maar dragen afgezien daarvan niet structureel bij aan de wederopbouw van Uruzgan. Toch moeten deze resultaten op korte termijn voorrang krijgen

boven langetermijneffecten. Liever een klein aantal projecten afmaken dan aan een groot aantal beginnen. Structureel blijft er echter een onbalans bestaan tussen benodigde en beschikbare middelen. In ieder geval komt – ook volgens Etzioni – veiligheid vóór democratie en wederopbouw.⁴⁰ Dit is allereerst een verantwoordelijkheid van de Afghaanse autoriteiten, geholpen door de internationale gemeenschap. Nederland draagt hieraan in misschien wel meer dan bescheiden mate bij.

Commandovoering

Ten tweede wil ik de commandovoering (besluitvorming, bevelvoering en leiderschap) kort de revue laten passeren. Hoewel uit veiligheids-overwegingen op deze plaats niet uitgebreid en diepgaand op het operatieplan kan worden ingegaan, lijkt het me alleszins gerechtvaardigd te stellen dat kan worden gesproken van een duidelijk en afdoende robuust mandaat en een dito opdracht als basis voor de eerder vermelde operatielijnen waaruit de geïntegreerde aanpak of *comprehensive approach* bestaat. De militaire wijze waarop de *combined joint* besluitvorming op alle niveaus tot adequate operatieplannen heeft geleid, is ten minste verantwoord te noemen en leidt tot redelijke effecten op de grond en in de lucht.

Een groot probleem blijft echter de interoperabiliteit van verschillende (nationale) commandovoeringsystemen. Vooral in internationale hoofdkwartieren zoals RC(S) betekent dit dat men moet improviseren met USB-sticks of de 'draaistoel' die het mogelijk maakt andere nationale commandovoeringsystemen te bedienen (de zogeheten 'swivelchair-interfaces').

De wijze waarop Nederlands militair personeel functioneert, is goed en professioneel te noemen. Ook het jonge en relatief onervaren leidinggevend personeel functioneert goed in deze complexe en soms gevaarlijke omgeving. De noodzaak tot de ad-hoc samenstelling van eenheden voor het uitvoeren van een verscheidenheid aan taken vergt veel van de professionaliteit, creativiteit, doorzettingsvermogen en de leidinggevende capaciteiten van commandanten op alle niveaus.

⁴⁰ Etzioni, A. *NRC Handelsblad Opinie & Debat*, 16 juli 2007.

Vooral de toegenomen behoefte aan meer ad-hoc horizontale en verticale coördinatie is problematisch. Een organiek infanteriepeloton onder leiding van een luitenant met als plaatsvervanger een ervaren onderofficier bestaat immers uit vier voertuigen, die in Uruzgan bijna standaard worden versterkt met tactische verkenningcapaciteit, IED-verkenningcapaciteit, *Forward Air Controllers*, helikopters, medische capaciteit, liaison officieren, een missieteam van het PRT, diverse specialisten (op cultureel gebied, op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, politieke adviseurs) en tolken. Dat dit veel meer vergt van jonge officieren en onderofficieren behoeft mijns inziens geen betoog. Zij moeten immers nu eens drillmatig (re)ageren, dan weer snel, afgewogen keuzes maken in complexe situaties, met gevaar voor eigen en andermans leven. Het zo vroeg mogelijk samenstellen van (niet-organieke) eenheden en het opleiden, oefenen en trainen van personeel kan hierin enig soelaas bieden. Essentieel is het hierbij om ook op het niveau van verbonden wapens te oefenen, dus op het niveau van team, bataljon en brigade. Alleen op deze niveaus is immers regelmatig daadwerkelijk sprake van *combined- en jointness*.

Ook het opleiden, trainen en vormen van *denkende* officieren die goed kunnen omgaan met opdrachtgerichte commandovoering in zo'n complexe omgeving kan hiertoe wezenlijk bijdragen. Hiervoor is een wetenschappelijke opleiding – althans voor een aanzienlijk deel van de officieren – geen overbodige luxe.

Middelen

Als derde wil ik de middelen aan de orde stellen die zijn toebedeeld voor het uitvoeren van de militaire bijdrage aan het geïntegreerde effect. De eenheden van de BG zijn in militaire termen voornamelijk 'licht' te noemen: luchtmobiele en gemotoriseerde infanterie en een pantserinfanteriecompagnie uitgerust met YPR met als zwaarste bewapening een 25 mm-kanon. Zwaardere wapensystemen met directe richting maken hier geen deel van uit. Tegelijkertijd lijkt de (inter)nationale tendens van steeds lichter bewapende eenheden langzaam maar zeker te kenteren. 'Licht' heeft

Het Nederlandse adagium luidt 'opbouwen waar mogelijk en militair optreden waar noodzakelijk'. Een potje voetbal met de Afghaanse jeugd in Mazar e Sharif

naast vele voordelen immers tegelijkertijd vaak de kenmerken van een geringe tactische mobiliteit en een grote kwetsbaarheid. De inherente bescherming tegen de uitwerking van klein-kaliberwapens en incassingsvermogen tegen IED's en draagbare antitankwapens, de grote tactische mobiliteit, de lagere fysieke belasting voor het personeel, de nauwkeurige en potente sensoren, de grote vuurkracht van zware, gepantserde eenheden – kortom: escalatie-dominantie en het vermogen een operatie langere tijd voort te zetten – blijken ook tijdens vredesoperaties tot bijna weer vergeten mogelijkheden te leiden.⁴¹

Met de genoemde zwaardere middelen krijgen de ingezette Nederlandse ISAF-eenheden wederom klokronde (24/7) de beschikking over capaciteiten om gebonden eigen troepen te ontzetten, gebied te beheersen, op te treden als *Quick Reaction Force* of van een vredeshandhaving naar een vredesafdwingende operatie of gevechtsactie over te gaan. Onze bondgenoten beschikken al over deze capaciteit. Ook het psychologische effect van zware eenheden met tanks op de tegenstander moet niet worden onderschat.⁴²

41 Zie hiervoor ook het editoriaal *Escalatedominantie en ForceProtection*, MS 171 (2002) (3), p. 130-131.

42 Zucchino, D. *Thunderrun. The armored strike to capture Baghdad*. New York, 2004.

Ook voetpatrouilles, zoals hier over de bazaar van Tarin Kowt, behoren tot de dagelijkse gang van zaken bij het PRT

FOTO AVDD, R. FRIGGE

In Uruzgan betekent dit dat als zwaardere wapensystemen dan het 25 mm-kanon van de YPR nodig zijn onmiddellijk de steun van luchtmacht- of vuursteun van de 155 mm pantserhouwitser moet worden ingeroepen. Dit kan leiden tot meer nevenschade dan strikt genomen noodzakelijk zou zijn. De inzet van zwaardere eenheden zoals tanks met uitstekende sensoren en direct-gerichte precisiewapens voor de lange afstand dient mijns inziens dan ook bij vredesondersteunende operaties serieus te worden overwogen en niet bij voorbaat als 'oud denken' of 'te provocerend' te worden uitgesloten. Niet voor niets zijn de Canadezen teruggekomen van het besluit hun tankenheden op te heffen en hebben ze tanks ontplooid in Kandahar ter ondersteuning van hun infanterie.⁴³

De inzet van dit soort eenheden is door hun eigenschappen om klokkrond in alle weersomstandigheden op te treden, hun goede sensoren en hun geringe personele sterkte wellicht ook nog eens efficiënter dan de lichte, met helikopters ondersteunde personeelszware een-

heden. Tegelijkertijd doet de beschikking over Nederlandse zware middelen de afhankelijkheid van andere schaarse middelen, zoals (gevechts-)helikopters en jachtvliegtuigen, afnemen. Bijkomend voordeel is dat tegelijkertijd de noodzaak tot coördinatie tussen en binnen verschillende niveaus drastisch afneemt, wat de commandovoering aanmerkelijk vereenvoudigt.

Het ANA

Ten vierde iets over het ANA. Het ANA telt momenteel zo'n 58.000 man. 39.500 daarvan zijn landstrijdkrachten, waarvan 33.000 man inzetbaar zijn. De inzetbaarheid van de 4^e ANA Brigade van het 205^e ANA Legerkorps in Uruzgan wordt volgens de minister van Defensie steeds beter.⁴⁴ De verschillende delen van de brigade, het brigadehoofdkwartier in Tarin Kowt, de twee infanteriebataljons, het gevechtssteun-bataljon en het logistieke bataljon, worden begeleid door Nederlandse OMLT's. Het 1^e Infanteriebataljon is operationeel inzetbaar en bevindt zich in westelijk Uruzgan. Het 2^e Infanteriebataljon bevindt zich in oostelijk Uruzgan en is beperkt operationeel inzetbaar vanwege ontbrekende voertuigen. De kwaliteit van ANA-militairen is over het algemeen goed te noemen. Dat kan evenwel nog niet altijd van politie-eenheden van ANP/AUP worden gezegd.

Professionaliteit

Als vijfde punt merk ik op dat de Nederlandse eenheden in Uruzgan effectief zijn en daarnaast

43 Cadieu, T. 'Canadian Armour in Afghanistan'. In: *Vereniging Infanterie Officieren*. September 2008, pp. 4-9. Zie daarin ook 'Van de Hoofdredacteur. Tanks. Essentieel onderdeel van de verbonden wapens', pp. 10-11. Zie daarin tevens: 'P. de Bock. De Inzet van de Leopard 2A6 in Uruzgan. De Key Enabler voor tactische Mobiliteit', pp. 12-17. Zie ten slotte P. de Vries. 'Tanks. Dat heeft onze missie nodig. Minder onschuldige burgerslachten en geen diffuse verantwoordelijkheden meer', in *NRC Handelsblad*, 24 januari 2008.

44 MinDef en Min Buza, Periodieke Stand van Zakenbrief van 20 juni 2008, p.20.

hun opdracht zo efficiënt mogelijk uitvoeren. De wijze waarop Nederlandse en Australische militairen van de achtereenvolgende *task forces*, *battle groups* en dergelijke operaties in Uruzgan hebben gedaan, getuigt van professionaliteit onder moeilijke omstandigheden. Alleen al daarom verdienen ze het respect dat de Nederlandse bevolking en de bondgenoten ze ook geven.

De gevechten rondom Chora maar ook daarbuiten, in de dagelijkse patrouilles en bij het uitvoeren van de overige taken, bewijzen dat ook Nederlandse militairen bereid zijn in voorkomend geval samen met bondgenoten en Afghanen het gevecht aan te gaan om de missie te kunnen volbrengen. En dat in moeilijk terrein en onder uiterst complexe omstandigheden, met veel onder bevel gestelde eenheden van andere krijgsmachtonderdelen, vaak ook nog eens van een andere nationaliteit.

Daartoe dient het personeel goed te zijn opgeleid, om ook in niet-routine situaties hun taak te kunnen blijven uitoefenen. Leaders spelen hierbij een cruciale rol. Daarom is het ook nodig dat Nederland blijft beschikken over officieren – en ook onderofficieren – die niet ‘zomaar’ *skills and drills* toepassen maar blijven nadenken. Een belangrijk deel van de officieren moet hiertoe hoger, ja zelfs wetenschappelijk zijn opgeleid.

Daarnaast dient het leidinggevend personeel voortdurend in het kader van opdrachtgerichte commandovoering te worden geoefend op de niveaus van verbonden wapens, te weten: team, bataljon en brigade, als het kan zoveel mogelijk in internationaal verband. Commandanten behoren bij inzet te beschikken over de middelen die nodig zijn om in een breed geweldsspectrum op te treden, zonder daarbij bij voorbaat afhankelijk te zijn van derden.

Informatie is cruciaal

Ten zesde wil ik benadrukken dat bij COIN de opinie van de bevolking het aangrijpingspunt is. Informatie speelt hierin een cruciale rol. Daarom ook zijn *Information Operations* van zeer groot belang. De doelgroepen zijn opinievormers, de (inter)nationale en lokale pers,

(inter)nationale bezoekers en ten slotte coalitiepartners, met hun eigen belangen en de daaraan gerelateerde eigen wijze van werken. Hier voor moet begrip opgebracht worden. Dit wordt vooral bereikt door het geven van goede informatie en het onderstrepen van deze informatie door het uitvoeren van goede daden.

Gesprekken met de Taliban moeten niet bij voorbaat of principieel worden uitgesloten, maar behoren genuanceerd op haalbaarheid en wenselijkheid te worden gezien. Tegelijkertijd moet vanuit een positie van sterkte worden onderhandeld. Escalatie-dominantie en force protection zijn daartoe voor lange tijd nodig. De gemiddelde COIN-campagne duurt volgens Jones immers veertien jaar.⁴⁵

Effectiviteit en efficiency

Ten zevende spelen, zoals bij iedere grote organisatie, ook bij de krijgsmacht begrippen als effectiviteit en efficiency een grote rol. De krijgsmacht heeft immers een belangrijke missie te vervullen en doet dat met door de politiek ter beschikking gestelde middelen zo doelmatig mogelijk. Het unieke van de krijgsmacht ligt besloten in het monopolie op het dreigen met of toepassen van grootschalig geweld. Bij inzet moet de krijgsmacht daarom *gegarandeerd* effectief zijn en dat langere tijd kunnen volhouden. Hiervoor moet ze beschikken over een breed scala aan middelen.

In Nederland moeten bovendien op enig moment meer middelen gereed worden gesteld en gehouden dan strikt genomen op dat moment noodzakelijk zou zijn. Dit om zodoende steeds aan de wisselende eisen van een expeditionaire missie te kunnen voldoen. De krijgsmacht is dus (zoals de brandweer) per definitie een inefficiënte organisatie. Alleen op deze wijze wordt de krijgsmacht namelijk in staat gesteld haar taak te vervullen ten koste van aanvaardbare verliezen aan kostbaar personeel en materieel.

De laatste jaren lijkt de balans tussen gegarandeerde effectiviteit en efficiency verstoord en welhaast ongemerkt verschoven in de richting

45 S.G. Jones, *Counterinsurgency in Afghanistan*. RAND, 2008, blz. xii.

van efficiency. Signalen daarvoor zijn bijvoorbeeld de sterke nadruk op de vredesbedrijfsvoering en de daaruit voortvloeiende weinig kritische en ongenueanceerde vergelijking van Defensie met het bedrijfsleven, de grootschalige reorganisaties en personele bezuinigingen, civiel georiënteerde *shared service centers* en geautomatiseerde beheerssystemen en procedures.

Maar ook trendy concepten als *Network Centric Warfare* en *Effect Based Approach to Operations* wekken de indruk dat het nog doelmatiger kan, 'chirurgischer', met minder *collateral damage* en met minder militaire en civiele slachtoffers. De dagelijkse praktijk van ingezette militaire eenheden tijdens recente 'vredes'operaties in Bosnië na Srebrenica, Kosovo, Irak, Afghanistan, Kongo maar zeker ook Afghanistan lijkt het ongelijk hiervan te bewijzen.

Tot slot

Alles overziend concludeer ik dat Nederlandse eenheden in Uruzgan meestal effectief en efficiënt zijn ingezet. Het optreden van Nederlandse en Australische eenheden straalt professionaliteit uit en verdient alleen al daarom respect van een breed publiek. De dagelijkse patrouilles, gevechtsacties en overige taken tonen aan dat Nederlandse militairen bereid zijn te vechten als de omstandigheden dat vereisen.

Literatuur

- Bemmel, N. van. 'Mart de Kruif: slim, sociaal, stabiel en strontewijs.' In: *de Volkskrant*, 21 oktober 2008, p. 2.
- Bevelhebber der Landstrijdkrachten. *Landmacht Doctrine Publicatie, deel I. Militaire Doctrine*. SDU Uitgevers. Den Haag, 1996.
- Bevelhebber der Landstrijdkrachten. *Landmacht Doctrine Publicatie, deel IIC. Gevechtsoperaties tegen een irregulier optredende tegenstander*. PlantijnCasparie, Zwolle, 2003.
- Bock, P. de. 'De Inzet van de Leopard 2A6 in Uruzgan. De Key Enabler voor tactische Mobiliteit.' In: *Vereniging Infanterie Officieren*. Nummer 3, september 2008, pp. 12-17.
- Cadieu, T. 'Canadian Armour in Afghanistan.' In: *Vereniging Infanterie Officieren*. Nummer 3, september 2008, pp. 4-9.
- Chiari, B. *Wegweiser zur Geschichte Afghanistan*. 2. Auflage. Schöningh. Paderborn, München, Wien, Zürich, 2007.
- Davids, K.C., R.J.M. Beeres en Van Zitteren. 'Marktplaats Kandahar. Sourcing in Afghanistan.' In: *Militaire Spectator* 178 (2009) (1), pp. 26-36.
- Etzioni, A. 'De gevaarlijke fantasieën rondom wederopbouw. Wederopbouw In Afghanistan en vergelijkbare landen zijn overambitieuze projecten gedoemd te mislukken.' In: *NRC Handelsblad*, 2/3 augustus 2008, p. 6.
- Infanterie*. Vereniging Infanterie Officieren. September 2008. Van de Hoofdredacteur. 'Tanks. Essentieel onderdeel van de verbonden wapens.' pp. 10-11.
- Jones, S.G. 'Counterinsurgency in Afghanistan.' *RAND Counterinsurgency Study*. Vol. 4. Santa Monica, 2008.
- Kamerbrieven, dossiernummer 27 925.
- OTCOpn. *Informatiebulletin 07/02 Counter-Insurgency (COIN) en de militaire bijdrage*. Amersfoort, 2007.
- Querido, R. 'De Slag om Chora.' In: *Vereniging Infanterie Officieren*. September 2007, pp. 4-7.
- Shurke, A. 'A Contradictory Mission? NATO from Stabilization to Combat in Afghanistan.' In: *International Peacekeeping*. Vol. 15, No.2, April 2008.
- Soldaat, P.B. e.a., 'Observaties rond operaties in Afghanistan.' In: *Militaire Spectator* 178 (2009) (5) en 6 (deel I en II).
- Sun Tzu. *The Art of War*. Translated by Thomas Cleary. Boston, Shambhala. London, 1988.
- Tanner, S. *Afghanistan. A Military History from Alexander the Great to the Fall of the Taliban*. Da Capo Press. New York, 2002.
- Teitler, G., J.M.J. Bosch, W. Klinkert e.a. *Militaire Strategie*. Mets & Schilt. Amsterdam, 2002.
- Vries, P.H. de. 'Tanks. Dat heeft onze missie nodig. Minder onschuldige burgerslachtoffers en geen diffuse verantwoordelijkheden meer.' In: *NRC Handelsblad*, 24 januari 2008.
- Vrijzen, E. 'Het gevecht om Chora.' In: *Elsevier*, 5 januari 2008, pp. 16-21.
- Wilson, J.Q. *Bureaucracy. What government agencies do and why they do it*. Basic Books. USA, 1989.
- Zucchini, D. *Thunderrun. The armored strike to capture Baghdad*. New York, 2004.